

Η πόλις

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, Πολιτικά, Α 1.1·8, 1252a1-7· b27-32

Ἐπειδὴ ὀρῶμεν πᾶσαν πόλιν
οὔσαν κοινωνίαν τινά
καὶ πᾶσαν κοινωνίαν
συνεστηκυῖαν
ἀγαθοῦ τινος ἔνεκεν

(γὰρ πάντες πράττουσι πάντα
χάριν τοῦ δοκοῦντος
εἶναι ἀγαθοῦ),
δῆλον (ἐστίν) ὥς πᾶσαι μὲν
στοχάζονται ἀγαθοῦ τινος,
μάλιστα δὲ
καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων στοχάζεται
ἡ πασῶν κυριωτάτη

καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας.
Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις
καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτική. [...]
Ἡ δ' κοινωνία ἐκ πλειόνων κωμῶν

τέλειος πόλις,
ἔχουσα ἤδη πέρας πάσης τῆς αὐταρκειᾶς
ὥς ἔπος εἰπεῖν,
γινομένη μὲν τοῦ ζῆν ἔνεκεν,
οὔσα δὲ τοῦ εὔ ζῆν.
Διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἔστιν,
εἴπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωναίαι.
Τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων,
ἡ δὲ φύσις τέλος ἐστίν.

Ἐπειδὴ βλέπουμε ὅτι κάθε πόλη-κράτος
εἶναι ἓνα εἶδος κοινότητας
καὶ ὅτι κάθε κοινότητα
ἔχει συσταθεῖ
για τὴν ἐπίτευξη κάποιου ἀγαθοῦ
(πράγματι ὅλοι κάνουν τα πάντα
για χάρη εκείνου που θεωρεῖται
ὅτι εἶναι καλό),
εἶναι φανερό ὅτι ὅλες (οἱ κοινότητες)
αποβλέπουν σε κάποιο ἀγαθό
καὶ, φυσικά,
στο ἀνώτερο ἀπ' ὅλα τα ἀγαθὰ (αποβλέπει)
αὐτὴ που εἶναι ἀνώτερη ἀπ' ὅλες
(τις κοινότητες)

καὶ κλείνει μέσα της ὅλες τις ἄλλες.
Αὕτη εἶναι ἡ λεγόμενη πόλη
καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτική. [...]
Ἡ κοινωνία που αποτελείται ἀπὸ
περισσότερες κώμες
εἶναι τέλεια πόλη,
αφοῦ ἔχει ἤδη τὴν ἀπόλυτη αὐτάρκεια,
για νὰ το πούμε με δυο λόγια,
καὶ δημιουργήθηκε για νὰ διασφαλίζει τὴ ζωὴ,
ἀλλὰ υπάρχει για τὴν καλὴ ζωὴ.
Γι' αὐτὸ καὶ κάθε πόλη υπάρχει ἐκ φύσεως,
ἀν πράγματι καὶ οἱ πρῶτες κοινωνίες
υπάρχουν (ἐκ φύσεως).
Γιατί αὐτὴ εἶναι ὁ σκοπὸς ἐκείνων
καὶ ἡ φύση εἶναι σκοπός.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΟΜΟΡΡΙΖΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

πόλις: αντιπολίτευση, απολίτιστος, διαπολιτισμικός, κοινοπολιτεία, κωμόπολη, μεταπολίτευση, πόλη, πολιοῦχος, πολιτεία, πολιτειακός, πολιτευτής, πολίτης, πολιτικάντης, πολιτικολογία, πολιτικοποίηση, πολιτικός, πολιτισμικός, πολιτισμός, συμπολίτης. ὀρῶμεν< ὀράω -ῶ: (θ. Forā- >ὀρᾶ-ω>ὀρῶ·θ. ὀπ- + σο + μαι>ὄψομαι·θ. Φιδ- >ἔ - Φιδ- ον>εἶδον με ἀποβολὴ τοῦ F καὶ συναίρεση. Ὁ παρατατικός προέκυψε ἀπὸ ἀύξηση **η**: ἡ- Forā- ον·με ἀποβολὴ τοῦ F καὶ ἀντιμεταχώρηση τῶν φωνηέντων>ἑώρα·με δάσυνση τοῦ **ε** ἀπὸ ἐπίδραση τοῦ ἐνεστώτα καὶ συναίρεση >ἑώρων. Ὁ παρακείμενος σχηματίζεται ἀπὸ: Fe-Fōρα·κα·με δάσυνση τοῦ πρῶτου F καὶ ἀποβολὴ τοῦ δευτέρου> ἐ-όρα·κα·με ἐκταση>ἑώρακα. Ὁ δευτέρος τύπος παρακειμένου: ὀπ- μαι· με χρονικὴ ἀύξηση καὶ ἀφομοίωση τοῦ **π** σε **μ** >ῶμμαι): ἀδιόρατος,

αντικατοπτρισμός, αόμματος, αόρατος, αυτόπτης, αυτοψία, διορατικός, είδος, ειδύλλιο, είδωλο, ενόραση, επόπτης, εποπτικός, θεόρατος, θυρωρός, ιδανικός, ιδέα, ιδεατός, ιδεολογία, ιδεολογικός, ιδεολόγος, κάτοπτρο, κάτοψη, μέτωπο, όμμα, οπή, οπτικός, όραμα, οραματιστής, όραση, ορατός, οφθαλμός, όψη, πανόραμα, παρόραμα, παρωπίδα, πρόσοψη, προσωπίδα, πρόσωπο, συνοπτικός, τηλεόραση, ύποπτος, υποψία.

κοινωνίαν<κοινωνός<κοινός: επικοινωνία, κοινό (το), κοινόβιο, κοινοβούλιο, κοινοκτημοσύνη, κοινοποίηση, κοινοπολιτεία, κοινοπραξία, κοινότητα, κοινοτικός, κοινοτοπία, κοινόχρηστος, κοινωνικός, κοινωνικότητα, κοινωνιολογία, κοινωφελής, συγκοινωνία.

οὔσαν, εἶναι, ἐστίν<εἶμι (ρ. ἐσ-, μι-κατάληξη· με αφομοίωση>ἐμ-μὲ απλοποίηση και αντέκταση>εἶμι): ανούσιος, απόν, απουσία, εξουσία, εξουσιαστικός, επουσιώδης, εσθλός, ετυμολογία, ετυμολογικός, έτυμον, ομοούσιος, ον, οντολογία, οντολογικός, όντως, ουσία, ουσιαστικός, ουσιώδης, παρόν (το), παρουσία, παρουσιαστικό, περιουσία, περιουσιακός, περιούσιος, τώντι.

συνεστηκυῖαν<σύν + ἔστηκα <ἵσταμαι (θ. στη- και στᾱ-. Ο ενεστώτας σχηματίστηκε από τον ενεστωτικό αναδιπλασιασμό σι-, το θέμα στη- και την κατάληξη –μι >σί-στη-μι· το σ τρέπεται σε δασεία >ῖστημι): ακαταστασία, ακατάστατος, αμαξοστάσιο, αναντικατάστατος, ανάσταση, αναστάσιμος, ανάστατος, ανάστημα, αντικατάσταση, αντικαταστάτης, αντιστάθμιση, αντίσταση, απόσταση, αποστασία, αποστάτης, απόστημα, αστάθεια, ασταθής, αστάθμητος, άστατος, ασυστηματοποίητος, διάσταση, διάστημα, έκσταση, ένσταση, επαναστάτης, επιστασία, επιστάτης, επιστήθιος, επιστητός, ηλιοστάσιο, ιστίο, ιστός, κατάσταση, καταστατικό, μεταστατικός, μηχανοστάσιο, ορθοστασία, ορθοστατικός, παράσταση, παραστάτης, παραστατικός, παράστημα, προστασία, προστατευτικός, προστάτης, στάδιο, σταθεροποίηση, σταθερός, σταθερότητα, στάθμευση, στάθμη, σταθμός, στάση, στασίδι, στάσιμος, στασιμότητα, στατήρας, στατικός, σταυρός, σταύρωση, στήθος, στήλη, στηλιτεύω, στήσιμο, στητός, στύλος, συμπαράσταση, συμπαραστάτης, σύσταση, συστατικός, σύστημα, συστηματικός, υπόσταση. **δοκοῦντος<δοκέω -ῶ:** αδόκητος, αδοκίμως, αδόκιμος, άδοξος, αισιοδοξία, αισιόδοξος, απαισιοδοξία, απαισιόδοξος, απροσδόκητος, δόγμα, δογματικός, δογματικότητα, δογματισμός, δοκάνη, δοκησίσοφος, δοκιμασία, δοκιμή, δοκίμιο, δοκιμιογράφος, δόκιμος, δόξα, δοξασία, δοξαστικός, δοξολογία, ένδοξος, επίδοξος, κενόδοξος, μαιτιοδοξία, μαιτιόδοξος, μισαλλοδοξία, μισαλλόδοξος, ορθόδοξος, παραδοξολογία, παράδοξος, προσδοκία, προσδόκιμος, φιλοδοξία, φιλόδοξος.

πράττουσι<πράττω (θ. πραγ- + πρόσφυμα j + κατάληξη –ω > πράττω / πράσσω. Όλα τα λήγοντα σε -ᾱττω ρήματα έχουν το ᾱ βραχύχρονο. Από τον κανόνα εξαιρείται το πράττω, καθώς έχει το ᾱ μακρόχρονο): αδιαπραγμάτευτος, αντίπραξη, απράγμων, άπρακτος, απραξία, διαπραγμάτευση, διάπραξη, εισπράκτορας, είσπραξη, εμπράγματος, έμπρακτος, εχθροπραξία, κοινοπραξία, πράγμα, πραγματεία, πράγματι, πραγματικός, πραγματικότητα, πραγματισμός, πραγματογνωμοσύνη, πραγματογνώμων, πραγματοποίηση, πραγματοποίησιμος, πρακτέος, πρακτικό, πρακτικός, πράκτορας, πρακτορείο,πραμάτεια, πράξη, πραξικόπημα, πραξικοπηματίας, σύμπραξη.

δῆλον<δηλώω -ῶ: άδηλος, αδήλωτος, δηλαδή, δήλωση, δηλωτικός, διαδήλωση, έκδηλος, εκδήλωση, εκδηλωτικός, κατάδηλος (=ολοφάνερος), πρόδηλος, συνυποδήλωση.

στοχάζονται < στόχος (θ. στοχαδ- + πρόσφυμα j + κατάληξη –ομαι> στοχάζομαι): αστόχαστος, αστοχία, άστοχος, βαθυστόχαστος, ευστοχία, εύστοχος, στοχασμός, στοχαστής, στοχαστικός, στόχαστρο, στόχευση, στοχοθεσία, στοχοποίηση, στόχος.

κυριωτάτου<κύριος: άκυρος, ακύρωση, έγκυρος, εγκυρότητα, επικύρωση, κυρία, κυριακάτικος, Κυριακή, κυριαρχία, κυρίαρχος, κυρίευση, κυριολεκτικός, κυριολεξία, κυριότητα, κύρος.

περιέχουσα <περί + ἔχω (θ. σεχ-, έχ-, σχ-, σχε->σχη-): ανακωχή, αποχή, άσχετος, άσχημος, ενοχικός, έξη, εξής, εξοχή, έξοχος, κατεχόμενα, κατοχικός, παροχή, πάροχος, περιεχόμενο, περιοχή, πολιούχος, ραβδούχος, σκηπτούχος, σχεδόν, σχέση, σχετικός, σχήμα, σχηματικός, σχολείο, σχολή, σχόλη, υπέροχος.

καλουμένη <καλέομαι -οῦμαι: αμετάκλητος, ανάκληση, ανακλητικός, ανακλητός, απρόσκλητος, αυτόκλητος, έγκλημα, εγκληματίας, εγκληματικός, εγκληματολόγος, έγκληση, έκκληση, εκκλησία, εκκλησιαστικός, έκκλητος, επίκληση, κάλεσμα, κλήση, κλητήρας, κλητήριος, κλητικός, κλητός, μετάκληση, μετακλητός, παράκληση, παρακλητικός, παράκλητος, πρόκληση, προκλητικός, πρόσκληση, προσκλητήριο, σύγκληση, συγκλητικός, σύγκλητος.